ಡಾ|| ಎಸ್. ಆರ್. ಗುಂಜಾಳ *

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವ ಚರಿತ್ರೆ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಜನಜೀವನದ ಸಮಗ್ರ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದವರು ಬಸವಾದಿ ಶರಣರು. ಶರಣ ಗಣದ ಸಮರ್ಥ ನೇತಾರರಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದವರು ಬಸವಣ್ಣನವ ರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನವೇ ಕ್ರಿಯೆ; ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಸಮರ್ಣಸೂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶರಣನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ತಂದರು. ಸತ್ಕ್ರಿಯಾ ಹೀನನಾದವನ ಪರ್ವತಪ್ರಾಯವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದರು. ಅವರು ಹೊಸದಾದ ಸುಂದರ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದರು. ರಾಜನಿರಲಿ, ಸ್ವಾಮಿಯಿರಲಿ, ಶ್ರೀಮಂತನಿರಲಿ, ಬಡವನಿರಲಿ ಕಾಯಕದಿಂದ (ಕಾಯ ಕಷ್ಟ ಮಾಡಿಯೆ) ದುಡಿದು ಉಣ್ಣಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಶರಣ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಿದರು. 'ದುಡಿತವೇ ದುಡ್ಡಿನ ತಾಯಿ'. ಸಮಾಜವು ಇದರಿಂದ ಸಂಪತ್‌ಭರಿತವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಗತಿಗೆ-ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನೀಡುವ ಸ್ಥೈರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ದಾಸೋಹ ಭಾವ ಹುಟ್ಟಿತು. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಹು ಅಂದವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು :

> ಎಂಬತ್ತುನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಮುಖದೊಳಗೊಂದೆ ಮುಖವಾಗಿ
> ಕಾಡಿನೋಡೆನ್ನನು, ಬೇಡಿನೋಡೆನ್ನನು, ಬೇಡದಿದ್ದಡೆ
> ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಮಥರಾಣೆ, ನೀನಾವ ಮುಖದಲ್ಲಿ
> ಬಂದು ಬೇಡಿದೊಡೀವೆನು, ಕೂಡಲ
> ಸಂಗಮದೇವಾ (ವ:೪೩೦)

ಇಂಥ ಸಂಪತ್ತು – ಧನ– ಕನಕದ ಬಗೆಗಿನ ದಾಸೋಹ ಭಾವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶರಣನಲ್ಲೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆ ಶರಣಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕೊಡುವವರೇ ಆದರು. ಬೇಡುವವರು (ಭಿಕ್ಷುಕರು) ಇಲ್ಲವಾದರು. ಅಂತೆಯೇ ''ಬೇಡುವುದೆನ್ನ ತನು-ಮನ-ಧನವ,'' ಎಂಬ ಕೆಚ್ಚು ಮೂಡಿತು. ''ಬೇಡಲಾರದ ಹಂದೇ, (ಹೇಡಿ) ನೀ, ಕೇಳಾ : ಈ ಬಿರುದು ಸಂದಿತ್ತು. ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ'' (ವ : ೭೦೪) ಎಂಬ ದೇವರಿಗೂ ಹೆದರದ ಮನೋಧೈರ್ಯ ಉಂಟಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಜೀವನದ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸಬೆಳಕನ್ನು ತಂದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡುಂಡ ಶರಣ ಸಮೂಹವೂ, ವಿರೋಧಿಸಿದ ಸನಾತನವಾದಿ ಜನಸಮೂಹವೂ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಹೊಸ ಧರ್ಮವೊಂದರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕನೆಂದು ಹೊಗಳಹತ್ತಿದರು. 'ಸಮಯಾಚಾರಿ' (ಸಮಯ-ಧರ್ಮ; ಆಚಾರಿ-ಆಚಾರ್ಯ, ಹೊಸದಾಗಿ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದವನು) ಎಂದು ಕರೆಯಹತ್ತಿದರು. ಈ ಹೊಗಳಿಕೆಯಿಂದ ದೂರವಿದ್ದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮನಸ್ಸು ಮುದುಡಿತು. ಹೀಗೆ 'ಹೊಗಳಿ ಹೊಗಳಿ ಹೊನ್ನ ಶೂಲದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕದಿರಿ' ಎಂದು ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು:

'ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಸಾಸುವೆ ಷಡ್‌ಭಾಗದನಿತಿಲ್ಲ – ಎನ್ನ ಭಕ್ತನೆಂಬರು, ಎನ್ನ 'ಸಮಯಾಚಾರಿ'ಯೆಂಬರು-ನಾನೇನ ಪಾಪವ ಮಾಡಿದೆನೋ ?! ಬೆಳೆಯದ ಮುನ್ನವೇ ಕೊಯ್ವರೇ ಹೇಳಯ್ಯ ? ಇರಿಯದ ವೀರ, ಇಲ್ಲದ ಸೊಬಗುವ ಬಲ್ಲ ಒಡೆಯರು ಏರಿಸಿ ನುಡಿವರು- ಎನಗಿದು ವಿಧಿಯೇ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ? (ವ:೩೮೫)' ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

ಅಂದು ಜನರು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ

* ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ, ಶ್ರೀ ನಾಗನೂರು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮಠ, ಬೆಳಗಾವಿ.

ಯೆಂದೂ, ಹೊಸ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪಕನೆಂದೂ ಕರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆಂಬುದು ಮೇಲಿನ ಅವರದೇ ವಚನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. 'ದೇವಾ, ನೀನೆನಗೊಳ್ಳಿದನಾದಡೆ ಎನ್ನ ಹೊಗಳತೆಗಡ್ಡ ಬಾರಾ, ಧರ್ಮೀ' (ವ:386) ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರೂ ಜನರು ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲ. 'ಶಿವನೇ ಬಸವ, ಬಸವ ಶಿವನೇ' ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಹತ್ತಿದರು. ಅವನ ಹೆಸರು ಮಂತ್ರರೂಪ ಪಡೆಯಿತು. 'ಶಿವಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬ ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿದೊರೆಯಾಗಿ 'ಬಸವಲಿಂಗಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ತಂದರು. ಭೀಮಕವಿಯು ತನ್ನ ಬಸವ ಪುರಾಣದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪದ್ಯ ದಲ್ಲಿ :

'ಶ್ರೀಗುರುವೆ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವೆ ಶಿ
ಕ್ಷಾಗುರುವೆ, ರಕ್ಷಾಗುರುವೆ ಸ
ರ್ವಾಗಮೋಕ್ತ ಕಳಾಗುರುವೆ ಶಿವಯೋಗಧರ್ಮಾರ್ಥ
ಭೋಗ ಗುರುವೆ ತ್ಯಾಗ ಗುರುವೆ ಸು
ಧೀ ಗುರುವೆ ವಾಚಾ ಗುರುವೆ ಭವ
ರೋಗ ಹರ ಶರಣಾಗು ಬಸವ ಮಹಾಗುರುವೆ ನಮಗೆ
||೧||

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಅಲ್ಲದೆ 'ಎನಗೆಯೀತಂಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ' ವೆಂದು ಶಿವನು ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯ ಬಂದಿದೆ. (ಸಂ.೨:೩೦). 'ಇವನು ದ್ವಿತೀಯ ಶಂಭು, ನಾನೇ ಬಸವೇಶ್ವರನು' ಎಂದು ಶಿವನು ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶಿವನೇ - ಬಸವೇಶ್ವರನ ಹೃದಗತನಾಗಿದ್ದ ಶಿವನೇ-ಬಸವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದನೆಂಬುದಾಗಿ ಬಸವ ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತದೆ. (ಸಂಧಿ ೩, ಪದ್ಯ ೬೬,೭೩). ಇದು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಜನಕನೂ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಮೂಲವಾದ ಧರ್ಮದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕನೂ ಬಸವಣ್ಣನೇ ಎಂದು ಬಸವ ಪುರಾಣವು ಘಂಟಾ ಘೋಷವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತದೆ. ಚಾಮರಸ ಕವಿಯು ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ 'ರಾಯ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯ ಸಂಗನಬಸವ ಶರಣಾರ್ಥಿ' (ಮಂಗಲಾ ಚರಣದ ಗತಿ ೨) ಎಂದೂ ಮೊಗ್ಗೆಯ ಮಾಯಿದೇವರು 'ವೀರಶೈವ ನಿರ್ಣಯ ಪರಮಾವತಾರಿ' ಎಂದೂ (ವೃಷಾಧಿಪ ಶತಕ) ಹೇಳಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮಪಿತನೆಂದು ಬಗೆದು ನೂರಾರು ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ-ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. 'ಪೂರ್ವಾ ಚಾರ್ಯ', 'ವೀರಶೈವ ನಿರ್ಣಯ ಪರಮಾವತಾರಿ'-ಪದಗಳು 'ಸಮಯಾಚಾರಿ' ಪದಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿವೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ; ಒಂದು ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ; ಕಳೆದ ೮೦೦ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಗಾಢವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಒತ್ತುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಮರಾಠಿ, ಉರ್ದು, ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಪುಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

1. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ

ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದಷ್ಟು ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತಾವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುರುಷನ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರೇ ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ಸಿಹಿರಸದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿದವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಹಸನುಗೊಳಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿವೆ. ತಲೆ ತಲಾಂತರದಿಂದ-ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಅವು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ನೆಲೆಯಾಗಿ, ಕಾವ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕರಗಳಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಘನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡರಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ರಗಳೆ, ಪುರಾಣ, ಚಂಪೂ, ನಾಮಾವಳಿ, ಹಾಡು, ಲಾವಣಿ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಸ್ತೋತ್ರ, ಸಾಂಗತ್ಯ - ಇತ್ಯಾದಿ ಛಂದಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ, ಕೀರ್ತನ, ಭಜನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲೂ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದೆ.

ಅವರ ವಚನಗಳು ರಚಿತವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಅವರ ಭವ್ಯದಿವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ಶಿವಶರಣ-ಶರಣೆಯರು ತಮ್ಮ, ತಮ್ಮ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರದ ವಚನ' ಗಳನ್ನೇ ಆಯ್ದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಅನೇಕ ತಾಳೆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು (ಸು.೧೨೦೦) ಮೊದಲು ಬರೆದವನು ಮಹಾಕವಿ ಹರಿಹರ. ಅವನ 'ಬಸವರಾಜ ದೇವರ ರಗಳೆ' ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಪಂಡಿತರಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದು ವಚನಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ಬರೆದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿದೆ.

ಭೀಮಕವಿಯ 'ಬಸವ ಪುರಾಣ (ಷಟ್ಪದಿ) (೧೩೬೯),

ಸಿಂಗಿರಾಜನ 'ಸಿಂಗಿರಾಜ ಪುರಾಣ' (೧೫೦೦, ಷಡಕ್ಷರದೇವನ 'ವೃಷಭೇಂದ್ರ ವಿಜಯ' (ಚಂಪೂ) (೧೬೫೫), ಶಂಕರ ಕವಿಯ 'ಚೋರಬಸವ ಪುರಾಣ' (೧೭೬೩), ಮಂಚಯ್ಯ ಕವಿಯ 'ಭಕ್ತಿರಸ ಸೋನೆ', (ಸಾಂಗತ್ಯ), (೧೬೫೦), ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ 'ನಂದಿಯಾಗಮ ಲೀಲೆ' (೧೯೪೯; ಷಟ್ಪದಿ)-ಹೀಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿವೆ. ಸಿಂಗಿರಾಜನ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೭೭ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನ-ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶೋಧಕರು ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನಗಳಿಂದ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿಯವರು ಬರೆದ 'ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು' ಗ್ರಂಥವು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ (೧೯೩೧) ಶ್ರೇಷ್ಠದರ್ಜೆಯ ಚರಿತ್ರೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬರೆದ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥ. ಸಿದ್ದಪ್ಪಾರಾಧ್ಯರ 'ಅಣ್ಣನ ಆದರ್ಶ' (೧೯೩೬), ಜಚನಿ ಅವರ 'ಅಣ್ಣನ ಬದುಕು (೧೯೫೦), ಸಿಂಪಿ ಲಿಂಗಣ್ಣನವರ 'ಕನ್ನಡ ಕುಲದೀಪ ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನ' (೧೯೫೭), ಪಾವಟೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಪ್ಪನವರ 'ಬಸವ ಭಾನು' (೧೯೨೨), ಬಸವರಾಜ ಜವಳಿ ಅವರ 'ಧರ್ಮ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು' (೧೯೬೩) ಉತ್ತಂಗಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪನವರ 'ಬಸವೇಶ್ವರನೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಉದ್ಧಾರವೂ' (೧೯೩೨) ಮತ್ತು 'ಬಸವೇಶ್ವರನೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಭ್ಯುದಯವೂ' (೧೯೨೮), ಹಂಜಿಯವರ 'ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರು' (೧೯೫೦), ಹಳಪೇಟೆ ಚಿಂತಾಮಣಿಯವರ 'ಯುಗಪ್ರವರ್ತಕ ಬಸವಣ್ಣನವರು ' (೧೯೪೪), ಅನಕೃರ 'ವಿಶ್ವಬಂಧು ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೪೯), ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮನೋಹರ ರಾಯರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣನವರ ದಿವ್ಯ ಜೀವನ' (೧೯೬೬), ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರನ ಕಾಲ' (೧೯೫೦), ಸಿಂದಗಿ ಸಿದ್ದಪ್ಪನವರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರನ ಚರಿತ್ರೆ' (೧೯೨೭), ಎಂ. ಪಿ. ಪಾಟೀಲರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸಬೆಳಕು' (೧೯೬೬), ಗ. ಸ. ಹಾಲಪ್ಪನವರ 'ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರಕ ಬಸವಣ್ಣನವರು' (೧೯೫೭)-ಹೀಗೆ ಹಲವಾರುಲೇಖಕರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಯಾದಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರ 'ಕರ್ತಾರನ ಕಮ್ಮಟ' (೧೯೭೨) ಬೃಹತ್ ಕಾದಂಬರಿ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಗಳಿಸಿದೆ. ಬಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರು ಬರೆದ 'ಉದಯರವಿ', 'ರಾಜ್ಯಪಾಲ', 'ಕಲ್ಯಾಣೇಶ್ವರ', 'ನಾಗಬಂಧ', 'ಮುಗಿಯದ ಕನಸು', 'ಕ್ರಾಂತಿ ಕಲ್ಯಾಣ' (೧೯೬೩)-ಈ ಆರು ರಮ್ಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನದ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಜಿ.ಹೆಚ್. ಹನ್ನೆರಡುಮಠರ ಬಸವ ಪರಿಸರದ 'ಕೂಗಿತ್ತು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ' (೧೯೮೦-೮೨) ಆದಿಯಾಗಿ ಎಂಟು ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಬಂದಿವೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಭವ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ನಾಟಕಗಳಿಗೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಯ್ಯಪುರಾಣಿಕರ 'ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ' (೧೯೪೨) ಉತ್ತಮ ನಾಟಕ. ಏಣಗಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರ 'ಜಗಜ್ಯೋತಿ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೫೬) ನಾಟಕದ ಐದು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಜರುಗಿವೆ. ಇಂದಿಗೂ ಆ ನಾಟಕದ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅನಕೃರ 'ಜಗಜ್ಯೋತಿ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೪೯), ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರ 'ಭಗವಾನ್ ಬಸವೇಶ್ವರ, (೧೯೫೬) ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕ್ಯಾಸೆಟ್ಟುಗಳಲ್ಲೂ ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತ (ಧ್ವನಿ ಸುರುಳಿ) ನಾಟಕಗಳೂ ಬಂದಿವೆ. ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು ೩೦೦ ಗ್ರಂಥಗಳು ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

2. ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ

ಒಂದು ವಾದದ ಪ್ರಕಾರ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚ ಕನ್ನಡಿಗರಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ಸುಲಭ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮತತ್ವಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಬಿತ್ತರಿಸಿರುವದು ಸರ್ವವಿದಿತ. ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಕಾವ್ಯಝರಿಯಾಗಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಹರಿದು ಬಂದದ್ದು ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಯಾದರೂ, ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥ ಕವಿಯು 'ಬಸವ ಪುರಾಣ'ವನ್ನು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದನು (ಸು. ೧೨೦೦). ಅನಂತರ ಕೆಲವೇ ವರುಷಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹರಿಹರ ಕವಿಯು 'ಬಸವರಾಜ ದೇವರ

ರಗಳೆ'ಯನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಮಹಾಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂದೂ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸೋಮನಾಥನ ಬಸವಪುರಾಣವು ಜನಾದರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದಷ್ಟು 'ಬಸವರಾಜ ದೇವರ ರಗಳೆ' ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಭೀಮ ಕವಿಯು ದ್ವಿಪದಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ತೆಲಗು ಬಸವ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ (೧೩೬೯) ನಂತರವಂತೂ ಅದು ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯಕಾವ್ಯ.

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನೆಂದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಭಾವ ಮುದ್ರೆಯು ತೆಲುಗು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯವರು ಬವಸಣ್ಣನವರ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಿಡುಪರ್ತಿ ಸೋಮನಾಥನ ಬಸವ ಪುರಾಣಮು (೧೫೧೦) ಚಂಪೂ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದೆ. ಕಾನೂರು ವೀರಭದ್ರುಡು ಕವಿಯ 'ಬಸವ ಮಹಿಮಾಮೃತ ವಿಲಾಸಮು' (೧೮೦೦), ನಾಗಭೂಷಣ ತುಮ್ಮಲವಲ್ಲಿ ಕವಿಯ 'ಬಸವ ವಿಜಯಮು' (೧೭೫೦), ಬಚ್ಚುಸಿದ್ಧ ಕವಿಯ 'ಮರಿಬಸವ ಪುರಾಣ' (೧೮೯೬) ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತ-ಈರ್ವರೂ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಉದ್ದಾಮ ಪಂಡಿತರು. ಅನೇಕ ವೀರಶೈವಪರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತನು ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರನು ಲಿಂಗದೊಳಗಾದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸಿದನಂತೆ. ಬಸವಾಕ್ಷರತ್ರಯಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದಾಗ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಅವನಿಗೆ ಬಂತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. 'ಬಸವ ಮಹಿಮಲು' ಅವನೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಿವಲೆಂಕ ಮಂಚಣ್ಣನು ತೆಲುಗು ದೇಶದವನಾದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಚನ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದರೆ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶರಣ ವಚನಗಳು ಆಗ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿಲ್ಲ; ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡುವ ವಿಷಯವೇ ಸರಿ.

ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥ ಕವಿಯ ಉಸುರೇ ಬಸವಣ್ಣ ನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. 'ಬಸವಾಷ್ಟಕ', 'ಬಸವ ಪಂಚರತ್ನಮುಲು' 'ಬಸವ ರಗಡಮು', 'ಬಸವೋ ದಾಹರಣಮು', 'ವೃಷಾಧಿಪ ಶತಕಮುಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಅವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಕಳೆದ ಒಂದು ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗು 'ಬಸವ ಪುರಾಣ'ದ ಅನೇಕ ಆವೃತ್ತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಧುನಿಕ ತೆಲುಗು ಲೇಖಕರೂ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿರುವರು. ಬಾಡಾಲ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥ ಮೌಲಿಕವಾಗಿದೆ.

3. ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ

ಬಸವಣ್ಣನವರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದವರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೦೦ರಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಶಿವಪ್ರಕಾಶ ಸ್ವಾಮಿಗಳು. ಇವರು ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ ಪಾಳ್ಯದ ಪಿರಿಯ ಮಠದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ತಮಿಳು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತವರಾಗಿದ್ದರು. ಭೀಮಕವಿಯ ಬಸವ ಪುರಾಣವನ್ನು 'ಬಸವ ಪುರಾಣಂ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು. ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ೨೧ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಮರಸ ಕವಿಯ ''ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ'' ಗ್ರಂಥವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. 'ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ'ಯ ಅನುವಾದ ಗ್ರಂಥ ಮತ್ತೊಂದಾಗಿದೆ. ತನ್ನೆಲ್ಲ ಜೀವನವನ್ನು ಬಸವ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳಿವರು. ಬಸವ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಲಿಂ॥ ಜಗದ್ಗುರು ಲಿಂಗಾನಂದಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಜಗದ್ಗುರು ಮಾತೆ ಮಹಾದೇವಿ ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕರಿತು ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ.

4. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೦ರಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಕಂಚಿ ಶಂಕರಾಧ್ಯ ಕವಿಯು ಭೀಮಕವಿಯ 'ಬಸವ ಪುರಾಣ' (ವೃಷಭ ಪುರಾಣ) ವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಾನುವಾದವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಎನ್.ಆರ್. ಕರಿಬಸವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾಡಿದ್ದು, ೧೮೯೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮತ್ತು ವೆಂಕಯ್ಯಭೂಪ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು

ವಿದ್ವಾಂಸ ಕವಿಗಳು ಸಹ ಇದಕ್ಕೆ ಟೀಕೆ ಬರೆದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. 'ವ್ಯಾಸೋಕ್ತ ಬಸವ ಪುರಾಣ' ಅಥವಾ 'ಸಾರ್ಥಬಸವೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪುರಾಣವನ್ನು ಮರಾಠಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದೊಂದಿಗೆ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ದಿಂದ ವಾರದ ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು (೧೯೦೫-೧೯೦೬) ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವರು. ಇದು ಬಸವೇಶ್ವರನ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆಗಳನ್ನು ಅರುಹವುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ರಚಿಸಿಟ್ಟಿರುವದೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ತತ್ವಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯದ ಅಧ್ವರ್ಯು ವಾದ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥ ಕವಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಬಸವ ನಮಾಸ್ಕಾರ ಸ್ತೋತ್ರ 'ಬಸವಮುಕ್ತ ಪದಗ್ರಸ್ತ ಸ್ತೋತ್ರ' 'ಬಸವ ಪಂಚರತ್ನಂ' 'ಬಸವರಾಜೀಯಂ'- ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಪರ್ಕಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮೂಲಕ ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪಂಡಿತ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನೂ ಭಾರತದ ಆದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಕಂಚಿ ಶಂಕರಾಧ್ಯ ಕವಿಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಸೋಕ್ತ ಬಸವ ಪುರಾಣದ ಕರ್ತೃವಿಗೂ ಬಂದಿರಲು ಸಾಕು. ಅಂತೆಯೇ ಮಗ್ಗೆಯ ಮಾಯಿದೇವ (೧೪೩೦), ಮರಿ ತೋಂಟದಾರ್ಯ (೧೭೪೦-೧೭೫೫), ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ (೧೭೦೦), ಕಂಥೆಯ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಶಿವಯೋಗಿ (೧೬೦೦), ಬಿಜಯಾಚಾರ್ಯ (೧೫೦೦), ಷಡಕ್ಷರದೇವ (೧೬೦೦), ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ (೧೬೦೦), ಶಿವಯೋಗಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ (೧೪೦೦), ಸೋಸಲೆ ರೇವಣಾರಾಧ್ಯ (೧೬೨೩), ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿ (೧೫೬೦), ಉದ್ದಾನ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ದೇಶಿಕ(೧೫೦೦), ಉತ್ತರ ದೇಶದ ಬಸವಲಿಂಗ ಕವಿ (೧೬೦೦) ಮುಂತಾದ ಲಿಂಗವಂತ ಕವಿಗಳು ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಭಾಷಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲೆತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮದ ಮೇಲಿನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಸವೇಶ್ವರನ ಮುಂದಾಳ್ತನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯ (೧೧೬೭) ನಂತರವೇ ರಚಿತವಾಗಿರುವದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

೫. ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ

ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು 'ಸುಮಾರು (ಕೇವಲ) ೧೨೫ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆಯೆಂದು ನಾವು ನಡೆಯಿಸಿದ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ (ಸರ್ವೆ) ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯೦೦ ರಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವದು ಸೋಜಿಗಪಡುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಭಾಗಗಳಾದ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ನಾಂದೇಡ, ಲಾತೂರ, ಉದ್ಗೀರ-ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯತ ಜನವಸತಿ ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಅವರು ತಮ್ಮ ಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಜೀವನಕ್ರಮನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಮನೆಮಾತು ಕನ್ನಡವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದ ಪ್ರದೇಶ ಮರಾಠಿ ಭಾಷಿಕವಾಗಿದೆ. ಅದರೂ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರುತು ಒಂದೆರಡೇ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಗೋದಾವರಿ ನದಿಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ಆದಿ ಲಾಕ್ಷಣಿಕ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಮಾ ಗೋದಾವರಿಯ'ವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳು ೧೨ ರಿಂದ ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಂತರ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಒಂದನೆಯದು ಬಸವ ಪುರಾಣ, ಎರಡನೆಯದು ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆ. ಇವೆರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮುದ್ರಣಗೊಂಡು ಬೆಳಕು ಕಂಡದ್ದು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಸವಪುರಾಣವು ಮರಾಠಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ೧೯೧೧ರಲ್ಲಿ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಶಂಭು ತುಕಾರಾಮ ಅವಟೆ-ಎಂಬ ಮಹನೀಯರು ಅನುವಾದಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ-ವಚನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಸುಮಾರು ೨೫ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆಯಷ್ಟೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಘುನಾಥ ಭಿಡೆಯವರ (೧೯೨೪) 'ಬಾರವ್ಯಾ ಶತಮಾನತಿಲ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಚಾ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ ಬಸವೇಶ್ವರ', ರಾಜೇಂದ್ರ ಜೀರೋಬೆಯವರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಅಣಿ ಪದದಲಿತ ಶಿವಶರಣ' (೧೯೭೯),

ಜೋಶಿಯವರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೬೨), ಎಸ್.ಎಂ. ಕಲ್ಯಾಣಶೆಟ್ಟಿಯವರ 'ಜಗಜ್ಯೋತಿ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೩೮), ಗಂಗಾಧರ ಕೋಠಾವಳೆಯವರ 'ಗೀತ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೮೫), ಮತ್ತು 'ಮಹಾತ್ಮಾ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೬೬), ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆಯವರ 'ಬಸವ ವಚನಾಮೃತ' (೧೯೬೮) 'ಅಣ್ಣಾ ಬಸವಣ್ಣಾ' (೧೯೭೬), 'ಬಸವ ದರ್ಶನ', ರಘುನಾಥ ಲೋಹಾರರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವ ಬೋಧ' (೧೯೩೬), ಆರ್.ಡಿ. ಗುರವ ಮತ್ತು ಎಂ.ಜಿ. ಮಾಯಿನಕರರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೪೭), ಸುಧಾಕರ ಮೋಗಳೆಕರರ 'ಶ್ರೀ ಬಸವಗೀತ ಪುರಾಣ (೧೯೬೭), ಬಸವರಾಜ ನಾಟಕ (೧೯೮೨) ಶಿವಗುರುದಾಸಸ್ವಾಮಿಯವರ 'ಬಸವ ಜನ್ಮಾಖ್ಯಾನ ಚರಿತ (೧೯೧೮) ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಕಳೆದ ಎರಡು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತನಮಂಥನವು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ನಡೆದಿದೆ. ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಬಸವೇಶ್ವರನ ಕಟ್ಟಾಭಕ್ತ ದಂಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ರಾಜಶೇಖರ ಮಡಕಿ ಮತ್ತು ಸೌ॥ ಶಶಿಕಲಾ ಮಡಕಿ ಇವರು 'ಬಸವ ಸೆಂಟರ್' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದರ ಮೂಲಕ ಕಳೆದ ೨೫ ವರುಷಗಳಿಂದ ಬಸವ ತತ್ವ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವದು ಶ್ಲಾಘನೀಯ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮಾ ಬಸವೇಶ್ವರ ಪುಣ್ಯ ಸ್ಮರಣ ಗ್ರಂಥ ಅವರ ಮೌಲಿಕ ಪ್ರಕಟಣೆಯಾಗಿದೆ. ಕಳೆದ ವರುಷ (1994) ಪ್ರೊ. ಡಿ. ಜವರೇಗೌಡರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಭಾಲ್ಕಿ ಹಿರೇಮಠ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶ್ರೀ ಬಸವಲಿಂಗ ಪಟ್ಟದ್ದೇವ ರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ 'ಬಸವೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡಕರ' ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶ್ರೀಮತಿ ಶಶಿಕಲಾ ಮಡಕಿ ಅವರು ಮರಾಠಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿರುವರು.

6. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ

ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಕಟವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೪೦ ಮೀರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರನ ವಚನ, ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದವುಗಳೇ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆಯಾದರೂ ಒಟ್ಟಾರೆ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಗೌಣಪ್ರಮಾಣದ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅರ್ಧಕೋಟಿ ಮಿಕ್ಕಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ವೀರಶೈವರು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾಲದಿಂದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಉಳಿದು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಅನೇಕ ವೀರಶೈವ ಬರಹಗಾರರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಈ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇರಲಿ.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ 'ಬಸವ ಪುರಾಣ'ವು ಗದುಗಿನ ಡಾ॥ ಪುಟ್ಟರಾಜ ಗವಾಯಿ ಅವರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವದೊಂದು (೧೯೬೦) ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ ಯಾಗಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟತಿರಿಯವರ 'ಮಹಾತ್ಮಾ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೬೨), ಕಪ್ಪಿಕೇರಿ ಮತ್ತು ಇತರರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತ 'ಮಹಾತ್ಮಾ ಬಸವೇಶ್ವರ' (೧೯೬೩), ಎಸ್.ವಿ. ಕಂದಗುಳ್ ಮತ್ತು ಗಾಯತ್ರಿ ವರ್ಮಾರಿಂದ ಅನುವಾದಿತ 'ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವೇಶ್ವರ ಕೆ ವಚನ' (೧೯೭೮), ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿ ಅವರ 'ಬಸವೇಶ್ವರ ಔರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ' (೧೯೬೪), ಟಿ ಪ್ರಭಾಶಂಕರರಿಂದ ಅನುವಾದಿತ 'ಬಸವ ದರ್ಶನ' (೧೯೮೫), ಎಂ. ರಾಜೇಶ್ವರಯ್ಯನವರಿಂದ ಅನುವಾದಿತ 'ಬಸವೇಶ್ವರ ಕೆ ಚುನೆ ಹುಯೆ ವಚನ' (೧೯೫೨), ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರರನ್ನು ಕುರಿತ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮೌಲಿಕ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಇನ್ನೂ ಮೂಡಿಬರಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬಸವೇಶ್ವರನ ತತ್ವ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಬೆಂಗಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಂಜಾಬಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಬಸವೇಶ್ವರನ ತತ್ವಗಳು ಭಾರತೀಯ ಇನ್ನಿತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗುವ ಕಾರ್ಯ ಎಷ್ಟು ಗುರುತರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನವು ಭಾವುಕರಿಗೆ, ಲೇಖಕರಿಗೆ, ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ, ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ, ಬತ್ತದ ಒರತೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸ ಅರ್ಥರ್ ಮಾಯಿಲ್ಸ್‌ನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವನೊಬ್ಬ ಭಾರತದ ಏಕೈಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರವಾದಿ, ಮಹಾಪ್ರವಾದಿ. ಮುಂದೆಯೂ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಅವನ ಜೀವನ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ; ಬರವಣಿಗೆ ಬರಡಾಗದ ಬಂಗಾರದ ಖಣಿ; ಕರ್ನಾಟಕದ

ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ಎಂ.ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ 'ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನರು' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ನಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದೇವೆ. :

''ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಇಂತಹದು. ಅಭಿಮಾನಶಾಲಿಗಳಾದ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಜನಗಳು ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕೇವಲ ನಂದೀಶ್ವರಾವತಾರವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಿ; ಅಭಿಜ್ಞರು ಅವರನ್ನು ಮಾನವರಾಗಿ ಜನಿಸಿ ದೇವತ್ವಕ್ಕೆ ಏರಿದ ಮಹಿಮಾ ಪುರುಷರೆಂದೇ ಭಾವಿಸಲಿ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹದಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಾವು ಕಾರಣಪುರುಷರೆಂದು ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ಪ್ರಪಂಚದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮತಸ್ಥಾಪಕರೂ ಮತೋದ್ಧಾರಕರೂ ಯಾವುದೊಂದು ಚಿತ್ಕಳೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದರೋ, ಅದೇ ಚಿತ್ಕಳೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬಸವಣ್ಣನವರೂ ಅವತರಿಸಿದರು. ಮತ ಪ್ರಚಾರಕಾಗಿ ಅವರ ಸ್ಥಾನವು ಉನ್ನತವಾಗಿದೆ. ತತ್ತ್ವಬೋಧಕರಾಗಿ ಅವರ ಸ್ಥಾನವು ಅತ್ಯುನ್ನತ ವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರು ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿ ಅವರಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಲಿ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಲಿ ಅವರು ಹಾಕಿರುವ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ನಾವು ಅನುಸರಿಸ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವರ ವಚನಗಳಿಂದ ಅವರ ಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪಗಳಿಂದ ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಲೋಕದ ಮುಂದೆ ನಿಜವಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ನಾವು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಭಕ್ತಿಯ ಕಾಣಿಕೆ ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟವರಲ್ಲ; ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರೂ ಅಲ್ಲ; ಅವರು ಇಡೀ ಭರತಖಂಡಕ್ಕೆ, ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಹಾ ಪುರುಷರು''.

(ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು, ಪು:೧೭೬)

O